

Sygn. akt II K 506/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2019 roku

Sąd Rejonowy w Łukowie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący SSR Edyta Cieliszak

Protokolant st. sekr. sądowy Beata Siestrzewitowska

w obecności prokuratora Jolanty Świerczewskiej- Zarzyckiej

po rozpoznaniu dnia 16 października 2018, 7 lutego 2019 i 26 marca 2019 roku sprawy K. B. (1) z domu K. c. J. i M. z domu K. ur. (...) w N.

oskarżonej o to, że:

w dniu 4 czerwca 2017 roku w A. powiat (...) będąc przesłuchaną w charakterze świadka w sprawie (...) (...) Prokuratury Rejonowej W. O. przez funkcjonariusza Komisariatu Policji w S., po uprzedzeniu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań zeznając co do okoliczności dotyczących zachowania się jej zięcia G. S. (1) w stosunku do jego żony A. S. (1) i jego córki A. zeznała nieprawdę w ten sposób, iż stwierdziła, że po rozmowach z córką A. S. (1) i wnuczką A. S. (2) lub podczas rozmowy z wnuczką A. S. (2) robiła własnoręczne zapiski i następnie zapiski te nakreślone na 5 stronach dołączyła jako swoje do protokołu przesłuchania, podczas gdy załączone zapiski nie zostały przez nią sporządzone, przy czym złożone przez nią zeznanie miało służyć za dowód w postępowaniu karnym,

tj. o czyn z art. 233§1 kk

orzeka:

K. B. (2) uznaje za winną popełnienia zarzucanego jej czynu i za czyn ten na podstawie art. 233 §1 kk skazuje ją i wymierza jej karę 8 (osiem) miesięcy pozbawienia wolności; na podstawie art. 69 §1 i 2 kk i art. 70 §1 kk wykonanie tej kary warunkowo zawiesza oskarżonej tytułem próby na okres 2 (dwóch) lat i zobowiązuje ją w tym czasie na podstawie art. 72 §1 pkt 1 kk do informowania Sądu o przebiegu okresu próby; na podstawie art. 71 §1 kk orzeka wobec oskarżonej grzywnę w ilości 80 (osiemdziesięciu) stawek dziennych ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 10 (dziesięć) złotych; zasądza od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa 260 zł. (dwieście sześćdziesiąt) tytułem opłaty oraz 70 (siedemdziesiąt) złotych tytułem wydatków.

Sygn.. akt IIK 506/18

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Łukowie ustalił następujący stan faktyczny.

Pod nadzorem Prokuratury Rejonowej W. O. prowadzone było postępowanie(...) (...) dotyczące czynów z art.200§1 kk popełnionych na szkodę małoletniej A. S. (2) i z art.207§1 kk na szkodę A. S. (1) zainicjowane przez tę ostatnią. W toku tego postępowania w dniu 4 czerwca 2017r została przesłuchana w charakterze świadka matka zgłaszającej K. B. (2), która złożyła zeznania w miejscu zamieszkania tj. w A. przez funkcjonariusza KP S. J. S.. K. B. (2) została pouczona o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań przed przesłuchaniem, jak wskazuje treść protokołu jej przesłuchania, otrzymała też stosowne pouczenie na piśmie. W trakcie przesłuchania K. B. (2) opisując naganne jej zdaniem zachowanie swojego zięcia G. S. (1) wobec swojej córki A. i wnuczki A. w końcowej fazie przesłuchania oświadczyła: „ chcę dołączyć do protokołu zapiski moje z rozmów z córką i A. napisane bezpośrednio

po rozmowach z nimi lub w trakcie takiej rozmowy z wnuczką” i dołączyła do protokołu (...) odręcznie napisanych kartek, jako załącznik do protokołu. Treść tych pisanych ręcznie zapisów wskazuje, że są zredagowane tak, jakby napisane były przez osobę składającą zapiski, bezpośredniego świadka opisywanych zdarzeń. Ponieważ prowadzący postępowanie przygotowawcze powziął wątpliwości co do tego, czy zapiski te rzeczywiście sporządzone były przez K. B. (2) porównując je i charakter pisma z odręcznym zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa sporządzonym przez A. S. (1) materiały w tym zakresie zostały wyłączone do odrębnego rozpoznania i zarejestrowane pod nr(...) (...) w Prokuraturze Rejonowej (...) a K. B. (2) zarzucono popełnienie przestępstwa z art.233§1 kk polegającego na tym, że w dniu 4 czerwca 2017r w A. powiat (...) będąc przesłuchaną w charakterze świadka w sprawie (...). (...) Prokuratury Rejonowej W. O. przez funkcjonariusza Komisariatu Policji w S., po uprzedzeniu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań zeznając co do okoliczności dotyczących zachowania się jej zięcia G. S. (1) w stosunku do jego żony A. S. (1) i jego córki A. zeznała nieprawdę w ten sposób iż stwierdziła, że po rozmowach z córką A. S. (1) i wnuczką A. S. (2) lub podczas rozmowy z wnuczką A. S. (2) robiła własnoręcznie zapiski i następnie zapiski te nakreślone na 5 stronach dołączyła jako swoje do protokołu przesłuchania, podczas gdy załączone zapiski nie zostały przez nią sporządzone, przy czym złożone przez nią zeznanie miało służyć za dowód w postępowaniu karnym.

Z treści uzasadnienia aktu oskarżenia wynika, że postępowanie dotyczące czynów z art.200§1 kk na szkodę A. S. (2) zostało umorzono na podstawie art.17§1 pkt 1 kpk wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa a dotyczące czynu z art.207§1 kk na szkodę A. S. (1) na podstawie art.17§1 pkt 2 kpk wobec uznania, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego.

K. B. (2) nie była dotychczas karana.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o następujące dowody- częściowo wyjaśnienia K. B. (2) k.60-61, 27-28v, częściowo zeznania A. S. (1) k. 61-62, zeznania J. S. k.74-75, protokół przesłuchania K. B. (2) jako świadka w postępowaniu (...)(...) k.2-3, odręczne zapiski k.4-8, pouczenie K. B. (2) o obowiązkach świadka k. 9, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa w sprawie (...)(...) nakreślone przez A. S. (1) k.10-12, pisma A. S. (1) w tej sprawie k.13-15, 17-19, 20, dane o karalności K. B. (2) k. 66.

K. B. (2) na rozprawie nie przyznała się do popełnienia zarzucanego jej czynu i wyjaśniła, że źle zrozumiała pytania policjanta podczas przesłuchania, bo była zdenerwowana. Wskazała, że jak jej wnuczka opowiadała, mówiła, to miała karteczki i wszystko co dziecko jej powiedziało, to sobie zapisywała. Później tłumaczyła córce a córka to pisała „ to co od dziecka miałam zapisane to ona pisała. To co dotyczyło córki to ja jej tłumaczyłam a ona pisała”. Przyznała, że dała policjantowi te kartki a on powiedział, że dołączy je do protokołu, wziął wszystko w ręce, kazał jej podpisać, więc podpisała. Nie korzystała z tych notatek podczas przesłuchania. Jej zdaniem była autorem tego, co jest napisane na tych kartkach. Mówiąc „ zapiski moje” chodziło jej o to, że były to jej zapiski, bo była ich autorem. Policjant nie pytał jej kto fizycznie pisał te kartki. Podobnej treści wyjaśnienia złożyła też w toku postępowania przygotowawczego, wówczas również nie przyznała się do winy.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

Wyjaśnieniom oskarżonej co do tego, że nie popełniła zarzucanego jej czynu i że nie zrozumiała czy też źle zrozumiała policjanta, który ją przesłuchiwał, jak również co do tego, że twierdząc, że dołącza do protokołu przesłuchania jej w charakterze świadka w sprawie (...). (...) swoje zapiski, bo tak naprawdę była ich autorem a córka tylko je przepisała Sąd nie dał wiary. Stanowią one jedynie nieudolną linię obrony oskarżonej, zupełnie nielogiczną, jeśli nie wręcz infantylną. Treść protokołu przesłuchania K. B. (2) w charakterze świadka jest jednoznaczna i nie budzi wątpliwości. W końcowej fazie przesłuchania oświadczyła: „ chcę dołączyć do protokołu zapiski moje z rozmów z córką i A. napisane bezpośrednio po rozmowach z nimi lub w trakcie takiej rozmowy z wnuczką” i dołączyła do protokołu (...) odręcznie napisanych kartek, jako załącznik do protokołu. Nie nastąpiło to w odpowiedzi na jakiegokolwiek pytanie przesłuchującego a było wypowiedzią spontaniczną, na co wskazuje treść protokołu. Nie mogła zatem oskarżona źle zrozumieć policjanta przesłuchującego w tym zakresie, bo po prostu nie było czego rozumieć. Świadek nie musiała dołączać do protokołu tych zapisków, była to wyłącznie jej inicjatywa. Odczytała protokół osobiście, co potwierdziła

podpisem - k.3v u dołu. Mogła wówczas sprecyzować, że są to jej spostrzeżenia spisane przez jej córkę z jakiegoś powodu. Nie precyzowała jednak w żaden sposób swojej, jednoznacznej przecież w wymowie wypowiedzi. Treść zeznań i sposób ich składania oraz wypowiedzi zostały dokładnie spisane przez świadka J. S.. Świadek ten nie pytał o autorstwo tych zapisków, bo jak wynika z jego zeznań, wypowiedź świadka była w tym zakresie dla niego jednoznaczna - że składa ona swoje zapiski, tak jak podała do protokołu. Gdyby były jakiegokolwiek wątpliwości świadek mogła je rozwiać pytając przesłuchującego, był na to czas, była przesłuchiwana w domu. Żadnych wątpliwości świadek nie miała a jej wypowiedzi były przez niego spisane tak jak mówiła.

Zeznaniom tego świadka, w przeciwieństwie do wyjaśnień oskarżonej i potwierdzających je zeznań A. S. (1), Sąd dał wiarę w całości. Są przekonujące, logiczne, mają potwierdzenie w jednoznacznych- także dla Sądu- zapisach protokołu.

Świadek A. S. (1) potwierdziła wersję matki, że przepisywała jej notatki z rozmów z jej córką i spisywała jej spostrzeżenia odnośnie jej osoby. Świadek jednak nie potrafiła w żaden sposób precyzyjnie wyjaśnić ile było tych kartek, notatek jej matki, które przepisała. Stwierdziła, że było to „ za jednym posiedzeniem”, ale już żadnych szczegółów nie podała. Nie potrafiła też wskazać, po co tak naprawdę przepisywała te notatki. Jej zeznania nie są dla Sądu wiarygodne, mają jedynie na celu wzmocnienie wersji oskarżonej, co nie jest dla Sądu zaskakujące, jako że matka składając określonej treści zeznania i dołączając owe zapiski działała przecież na jej korzyść, aby wspomóc ją i poprzeć jej wersję w postępowaniu (...) PR (...).

Reasumując wyjaśnieniom oskarżonej i zeznaniom A. S. (1) Sąd dał wiarę jedynie w tej części, w której obie twierdziły, że to A. S. (1) pisała wypowiedzi, zdania zawarte na kartkach złożonych jako załącznik do protokołu przesłuchania w charakterze świadka przez oskarżoną. W tym zakresie nie budzą one wątpliwości.

Oceniając jeszcze wyjaśnienia oskarżonej jako mało logiczne, nieprawdziwe a wręcz niedorzeczne wskazać należy, że oskarżona wyjaśniła, że w trakcie rozmowy z wnuczką na bardzo przecież trudne, emocjonalnie niewątpliwie ciężkie dla kilkuletniego dziecka tematy, robiła notatki?... , które dała potem córce do przepisania. Nie skupiała się zatem na rozmowie i pomocy wnuczce, jej wysłuchaniu, a jedynie na stosownym dokumentowaniu wypowiedzi dziecka? Jest to dla Sądu zupełnie nieprzekonujące i mało prawdopodobne a w połączeniu z wyżej już opisanymi dowodami a w szczególności z jasnym i nie budzącym wątpliwości zapisem protokołu przekonuje z kolei Sąd o niewiarygodności wersji przedstawianej przez oskarżoną a tym samym o winie K. B. (2) i o tym, że dopuściła się zarzucanego jej czynu opisanego w akcie oskarżenia.

Niewątpliwie zeznania K. B. (2) złożone w sprawie prowadzonej z inicjatywy jej córki przeciwko jej zięciowi o bardzo poważne przestępstwa z art.200§1 kk i z art.207§1 kk miały istotne znaczenie. Załącznikiem do protokołu jej przesłuchania były złożone owe zapiski na 5 kartkach- zapis protokołu k.3v, które opisywały naganne zachowanie G. S. (2) wobec żony i córki. Często, co Sądowi wiadomo z urzędu, zdarza się tak, że składane są tego typu zapiski, stanowiące załączniki do protokołów, które następnie są weryfikowane procesowo poprzez zadawanie np. konkretnych pytań na ten temat np. w sprawach dotyczących przestępstw znęcania, czy przeciwko obyczajności. Pokrzywdzeni z uwagi np. na wielość tego typu zdarzeń w taki sposób je dokumentują. Nie budzi zatem wątpliwości w niniejszej sprawie, że treść owych zapisów z k.4-8 dla potrzeb prowadzonego przez prokuratora postępowania(...)PR (...) w połączeniu ze stwierdzeniem K. B. (2) „ chcę dołączyć do protokołu zapiski moje z rozmów z córką i A. napisane bezpośrednio po rozmowach z nimi lub w trakcie takiej rozmowy z wnuczką” była bardzo istotna i miała służyć za dowód w tym postępowaniu.

Dlatego też Sąd uznał, że wina oskarżonej co do zarzucanego jej aktem oskarżenia czynu została jej udowodniona i nie budzi wątpliwości a jej zachowanie polegające na tym, że w dniu 4 czerwca 2017r w A. będąc przesłuchaną w charakterze świadka w sprawie (...). (...) Prokuratury Rejonowej W. O. przez funkcjonariusza Komisariatu Policji w S., po uprzedzeniu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań zeznając co do okoliczności dotyczących zachowania się jej zięcia G. S. (1) w stosunku do jego żony A. S. (1) i jego córki A. zeznała nieprawdę w ten sposób iż stwierdziła, że po rozmowach z córką A. S. (1) i wnuczką A. S. (2) lub podczas rozmowy z wnuczką A. S. (2) robiła własnoręcznie zapiski i następnie zapiski te nakreślone na 5 stronach dołączyła jako swoje do protokołu przesłuchania,

podczas gdy załączone zapiski nie zostały przez nią sporządzone, przy czym złożone przez nią zeznanie miało służyć za dowód w postępowaniu karnym wyczerpało dyspozycję art. 233§1 kk.

Za czyn ten Sąd wymierzył oskarżonej karę 8 miesięcy pozbawienia wolności. Czyn, którego się dopuściła, cechuje się bowiem znacznym stopniem społecznej szkodliwości, który znajduje odzwierciedlenie w zagrożeniu ustawowym, zwiększonym po ostatniej nowelizacji w tym zakresie. Godzi bowiem w szeroko rozumiane dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności zaś wartość, jaką jest zapewnienie wiarygodności ustaleń dokonywanych w postępowaniu sądowym lub innym przewidzianym w ustawie, a co za tym idzie ochrona prawidłowości, trafności wydawanych orzeczeń.

Z drugiej strony oskarżona nie była dotychczas karana, prowadzi ustabilizowany tryb życia, daleki od przestępnego. Dlatego Sąd uznał za zasadne warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary na okres próby 2 lat a czas ten z pewnością pozwoli na zweryfikowanie przekonania Sądu, że czyn ten był jedynie incydentalny w życiu oskarżonej i w przyszłości w konflikt z prawem już nie wejdzie. W tym okresie oskarżona będzie miała obowiązek informowania Sądu o przebiegu okresu próby. Bezpośrednią zaś dolegliwością dla oskarżonej, wzmacniającą też cel wychowawczy i zapobiegawczy będzie orzeczona kara grzywny w ilości 80 stawek dziennych po 10 zł każda. Przy ustalaniu wymiaru grzywny oprócz wyżej wskazanych okoliczności Sąd miał na uwadze również sytuację majątkową i osobistą oskarżonej, która utrzymuje się jedynie z niewielkiej emerytury w kwocie około 800 zł. Tak ukształtowany ogół dolegliwości-orzeczona kara, jest, zdaniem Sądu współmierna do stopnia jej zawinienia i społecznej szkodliwości zarzucanego jej czynu. Wpłynie na rozważniejsze zachowanie w przyszłości i powstrzyma oskarżoną przed podobnym działaniem, a nadto skłoni ją do refleksji i przekonania, że działanie wbrew porządkowi prawnemu jest nieopłacalne, bowiem zawsze spotka się z krytyką i odpowiednią oceną ze strony organów wymiaru sprawiedliwości. Jednocześnie Sąd orzekając karę pozbawienia wolności i grzywny we wskazanym wyżej wymiarze uznał, iż z uwagi na opisane wyżej okoliczności będzie to wystarczające dla wdrożenia oskarżonej do przestrzegania porządku prawnego.

Tak ukształtowane orzeczenie o odpowiedzialności karnej uwzględnia w ocenie Sądu stopień winy oskarżonej i społecznej szkodliwości jej czynu, spełnia swe cele zapobiegawcze i wychowawcze wobec oskarżonej, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa (art. 53 § 1 kk).

O kosztach sądowych orzeczono na podstawie art.627 kpk oraz art.2 i 3 ustawy o opłatach w sprawach karnych zasądzając je w całości od oskarżonej, która osiąga dochody i będzie w stanie, chociażby w ratach, koszty te uiścić.

POUCZENIE O UPRAWNIENIACH I OBOWIĄZKACH

Strona ma prawo do złożenia w terminie 7 dni od daty ogłoszenia wyroku wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Oskarżony pozbawiony wolności, który nie ma obrońcy i - pomimo złożenia wniosku o doprowadzenie go na termin rozprawy, na którym ogłoszono wyrok - nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku, ma prawo do złożenia wniosku o sporządzenia na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku w terminie 7 dni od daty doręczenia mu wyroku.

Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony od złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie wskazując:

- 1) oznaczenie organu, do którego jest skierowany, oraz sprawy, której dotyczy;
- 2) oznaczenie oraz adres wnoszącego pismo;
- 3) treść wniosku, czy dotyczy całości wyroku czy też niektórych czynów, których popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu, bądź też jedynie rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu oraz oznaczenie oskarżonego, gdy wniosek nie pochodzi od oskarżonego;

4) datę i podpis składającego pismo (za osobę, która nie może się podpisać, pismo podpisuje osoba przez nią upoważniona, ze wskazaniem przyczyny złożenia swego podpisu).

Wniosek złożony przez osobę nieuprawnioną, po terminie lub którego braki formalne nie zostały uzupełnione w terminie przez wnoszącego nie zostanie przyjęty (art. 119, art. 422 § 1, § 2 i § 3)²⁾.

Od wyroku sądu pierwszej instancji stronom i podmiotowi zobowiązanemu przysługuje apelacja (art. 444).

Apelację wnosi się na piśmie do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie 14 dni od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem (art. 428 § 1, art. 445 § 1).

Apelację co do winy uważa się za wniesioną przeciwko całości wyroku, a apelację co do kary uważa się za wniesioną przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych. Natomiast apelację co do środka karnego, środka kompensacyjnego albo przepadku uważa się za wniesioną odpowiednio przeciwko całości rozstrzygnięcia o środkach karnych albo o środkach kompensacyjnych albo o przepadku (art. 447 § 1-3).

W apelacji można podnosić zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia (art. 447 § 4).

Podstawą apelacji nie może być błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia, oraz rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka, związane z treścią zawartego porozumienia w sprawie wydania wyroku skazującego, wymierzenia określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego lub rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu (art. 447 § 5).

Apelacja wniesiona po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo niedopuszczalna z mocy ustawy nie zostanie przyjęta (art. 429 § 1).

Oskarżony ma prawo do korzystania przy sporządzeniu apelacji z pomocy ustanowionego przez siebie obrońcy, a strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika. Do czasu ustanowienia obrońcy przez oskarżonego pozbawionego wolności, obrońcę może ustanowić inna osoba. Apelacja od wyroku sądu okręgowego, która nie pochodzi od prokuratora lub pełnomocnika będącego radcą prawnym, powinna być sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego. Wydatki związane z ustanowieniem obrońcy albo pełnomocnika ponosi strona, która go ustanowiła (art. 6, art. 83 § 1, art. 87 § 1, art. 446 § 1, art. 620).

Jeśli strona nie ma obrońcy albo pełnomocnika z wyboru, może żądać, aby wyznaczono obrońcę albo pełnomocnika z urzędu, w tym w celu dokonania określonej czynności, jeżeli w sposób należyty wykáže, że nie jest w stanie ponieść kosztów ustanowienia obrońcy albo pełnomocnika z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Pełnomocnik z urzędu zostanie wówczas wyznaczony z listy pełnomocników. Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu może zostać cofnięte, jeżeli okaże się, że nie istnieją okoliczności, na podstawie których go wyznaczono (art. 78 i art. 81a § 1w zw. z art. 88 § 1 zd. drugie).

Udział obrońcy w postępowaniu nie wyłącza osobistego działania w nim oskarżonego, a udział pełnomocnika nie wyłącza osobistego działania w nim strony innej niż oskarżony (art. 86 § 2 w zw. z art. 88 § 1 zd. drugie).

Do biegu wskazanych powyżej terminów nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin. Jeżeli koniec tego terminu przypadnie na dzień uznany ustawowo za dzień wolny od pracy, czynność można wykonać następnego dnia (art. 123 § 1 i § 3). Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem wniosek o sporządzenie uzasadnienia na piśmie lub apelacja zostaną złożone bezpośrednio w sądzie albo:

1. nadane w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej;

2. nadane w polskim urzędzie konsularnym;
 3. złożone przez żołnierza, z wyjątkiem żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie, w dowództwie jednostki wojskowej;
 4. złożone przez osobę pozbawioną wolności w administracji odpowiedniego zakładu;
 5. złożone przez członka załogi polskiego statku morskiego kapitanowi statku (art. 124).
- 1) należy wybrać właściwy zwrot;
 - 2) podane w nawiasach przepisy oznaczają odpowiednie artykuły ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.).